

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sectio I. Sítne per se notum, Deum esse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO SECVNDA.

De Existentia Dei.

DEI nomine intelligunt omnes Ens aliquod summè perfectum, rerum omnium creaturarum excellentias longè præstantiore modo in se complectens, & quicquid cogitare mète possumus infinitis gradibus excedens. Deus est, inquit S. Aug. l. 1. de Doctr. Chr. c. 7. quo majus aut melius cogitari nihil potest. Et non multo post: Omnes, inquit, pro excellètia Dei certatim dimicant, nec quisquã inveniri potest, qui hoc Deum credat quo melius aliquid est. Itaque hoc oēs Deum consentiunt esse, quod cæteris rebus omnibus anteponunt. De variis Entis hujus, supremi scilicet Numinis perfectionibus, in præseni disputandum: & primò de Existentia.

Deus est, quo majus aut melius cogitari nihil potest.

SECTIO PRIMA.

Sitne per se notum, Deum esse.

I. Quid sit, propositio aliquam esse per se notã.

T clarior hac in re, quam confusissimè ab Auctoribus tractari video, procedamus, omnium primò statuendum, quid sit propositionem aliquam esse per se notam. Duobus ergo modis dicitur aliquid esse per se notum; secundum quid, & simpliciter, seu, ut loquitur S. Thomas hic, q. 2. a. 1. corpore, secundum se, & quoad nos. Propositio per se nota simpliciter, seu quoad nos, illa est, quæ primo statim intuitu, & ex ipsis terminis, ubi semel explicati fuerint, innotescit. Hujusmodi sunt propositiones illæ omnes, quæ axiomata, dignitates, & prima principia vocantur, ut, Omne totum est majus sua parte: Quodlibet est, vel non est; & similia, quæ, declaratis terminis, nullo discursu intermedio, intellectũ rapiunt ad assensum.

Propositio per se nota simpliciter.

II. Propositio per se nota secundum quid.

Propositio per se nota secundum quid, seu in se, illa est, cujus prædicatum est de essentia subjecti; quodque eodem recidit, est propositio immediata, seu, cujus objectum medium aut causam antecedentem non habet, per quam probetur; & ut verbo dicam, propositio omnis in qua ostendi à priori nequit prædicatum convenire subjecto, quamvis à posteriori ex signis & effectibus id inferri possit.

III. Vterior explicatio propositionis per se nota in se.

Propositio ergo cujus objectum ejusmodi est, ut re ipsa nullum medium sit; per quod probetur à priori prædicatum convenire subjecto, est per se nota secundum quid, seu, in se: illa verò cujus objectum per hujusmodi medium probari potest, non est per se nota in se. Propositio itaque in qua secunda, aut etiam prima passio vel Physica, vel Metaphysica affirmatur de essentia, non est per se nota in se, quia hæc prædicata probari per medium possunt à priori; secunda scilicet passio per primam, prima per essentiam. Sic hæc propositiones, Petrus est visibilis, Petrus est admirativus, non sunt per se notæ in se, nec immediatæ, quia earum objecta habent medium, per quod probentur à priori, visibilitas per admirabilitatem, admirabilitas per rationalitatem: dicimus enim, Ideo Petrus est visibilis, quia est admirativus; ideo est admirativus, quia est rationalis.

IV. Quæstio procedit in ordine ad intellectũ abstractivè cognoscendum.

Id verò notandum: quæstionem hanc, sitne per se notum, Deum esse, solum procedere in ordine ad intellectum viatorum, qui res non clarè & intuitivè, sed abstractivè tantum, & per alienas species cognoscunt: respectu enim Dei, ac Beatorum, objectum illius propositionis, non in se tantum, sed etiam quoad illos est per se nota, & immediata, utpotè quod sine ullius mediũ interventu ab iisdem percipitur. Imò respectu intellectũ intuitivè res cognoscens, omnis omnino veritas, etiam de primà & secundà passione, vel etiam de accidente ex-

R. P. Comptum Theol. Scholast. Tom. I.

tranco, est per se nota, & immediata. Sic Angelo non minus immediatè & per se notæ sunt hæc veritates, Aquila volat, Aqua est calida, Petrus est claudus, dormit, &c. quàm hæc, Omne totum est majus sua parte: Quodlibet est, vel non est, & similes: æquè enim illæ ab Angelis sine mediũ cognoscuntur, ac istæ.

Intuitivè res videns qualiter veritas est immediata, & per se nota.

Hic modus loquendi, divisioque à S. Thoma hic q. 2. a. 1. tradita, non placet P. Arriagæ l. p. d. 2. l. 1. hinc enim, inquit n. 4. sequeretur propositionem omnem, in qua definitio prædicatur de definito, ut, Homo est animal rationale, esse per se notam. Ad hoc tamen Respondeo, nihil in eò esse incommodi: cum enim probari hæc & similes propositiones nequeant à priori, ipso facto erunt per se notæ: quod etiam dicendum de omnibus propositionibus circa possibilitatem rerum, ut, Leo est possibilis, Gratia est possibilis, &c. hæc namque erunt similiter per se notæ secundum se; hanc enim video ab Auctoribus plerumque tradi definitionem propositionis per se notæ secundum se, seu secundum quid, sicut propositionem per se notam quoad nos & simpliciter definiunt, quòd ex ipsis terminis innotescat. Cum quibus loqui satius existimo, quàm tantopere desudare in quæstione de nomine, maxime cum hic loquendi modus & S. Th. auctorem habeat, & non difficulter sustineri possit.

V. Defenditur modus loquendi S. Thome de propositione per se notã.

Opponit P. Arriaga secundo, & præcipue n. 5. Sequeretur, inquit, hanc propositionem, Deus est Trinus, esse per se notam simpliciter & absolute. At sanè hoc non sequitur: propositio enim simpliciter per se nota, ut dixi, est illa, quæ ex ipsis statim terminis innotescit, quod Trinitati nullo modo cõpetit: imò est mysteriũ planè supra captũ intellectũ creati, quod quò nisi ex revelatione cognosci potest.

VI. Hæc propositio, Deus est trinus, non est per se nota simpliciter.

Si verò solum velit, hanc propositionem esse per se notam secundum quid, seu, secundum se, adhuc est disputationi locus: videtur enim aliquo modo ratione nostrã ostendi posse à priori; ex perfectione quippe Naturæ Divinæ infertur fecunditas, & Trinitas personarum. Relationes insuper in Divinis non sunt formaliter de Essentia: Essentia enim est omnibus tribus Personis communis, Relationes in singulis diversæ: ergo Relationes aliquo modo ostendi possunt à priori. Siquis tamen contendat ideo in hoc propositionem per se notam explicandi modo debere hoc objectum Deus est Trinus esse per se notum secundum se, quia per proprium medium seu veram causam ostendi nequit à priori: transeat esse hoc sensu per se notum; neque hoc negant Theologi, sed solum volunt, non esse per se notum quoad nos, & simpliciter. At de quæstione de nomine satis.

VII. Deum esse Trinum; sitne per se notum secundum se.

Quoad illud ergo quod hic præcipue quæritur, sitne nimirum per se notum, Deum esse: Dico primò, hanc propositionem, Deus est, esse per se notam secundum se. Ita S. Thomas l. p. q. 2. a. 1.

VIII. Deum esse, est per se notum secundum se.

TOMVS I. Ferrara I. contra Gentes cap. 10. & 11. Valentia 1. p. q. 2. punct. 1. Molina hic, a. 2. Suarez in Metaph. Tom. 2. d. 29. l. 3. Vasquez 1. part. d. 19. Tannerus 1. part. d. 2. q. 1. dub. 2. num. 8. & alii. Ratio est quam supra attuli; quod scilicet hæc veritas, licet à posteriori, & per creaturas ostendi possit, ut mox videbimus, nullum tamen est medium per quod probetur à priori, in quo essentia propositionis per se notæ secundum se sita est, ut diximus.

IX. Dico secundò: hæc tamen propositio *Deus est*, non est per se nota quoad nos: Ita S. Thomas, & alii numero præcedente citati. Idem tenet Richardus in 1. d. 3. a. 1. q. 2. Capreolus d. 2. q. 2. a. 2. estque communis Thomistarum opinio: quod à fortiori docet Scotus in 1. d. 2. q. 2. negans Deum esseullo modo per se notum: tenet etiam Ockam in 1. d. 3. q. 3. Gabriel, Gregorius in 1. d. 2. q. 1. 2. P. Franciscus Vekenus hic. Disp. 2. cap. 1.

X. Ratio conclusionis est: nam, ut supra dixi, illa tantum propositio est per se nota nobis, quæ ex terminorum declaratione statim innotescit, & intellectum rapit ad assensum: Sed hæc veritas, *Deus est*, non est huiusmodi: imò si termini explicentur, dicaturque, Dei nomine intelligi substantiam supernaturalem, infinitam, æternam, immensam, &c. tantum abest his auditis rapi aliquem ad claram & evidentem ejusmodi substantiæ cognitionem, ut mora injiciatur potius, cum tam sublimia sint hæc, ut creati intellectus captum superent: saltem primo intuitu, & sine discursu certum videtur neminem cogi ut certò & infallibiliter assentiantur.

XI. Dico tamen tertio, mihi probabilis videri, quamvis clarè & evidenter non constet, nec ex terminorum apprehensione sit per se nota hæc propositio, *Est Deus*, aliquo tamen modo, & imperfectà quadam cognitione hanc veritatem in genere omnibus innotescere. Hoc modo intelligi existimo posse sanctum Anselmum, dum libro *pro insipiente* asserit nobis per se notum esse, *Deum existere*: quomodo S. Anselmum explicat Vasquez hic, d. 19. c. 4. initio. Quamvis P. Granado 1. p. tract. 1. d. 1. l. 2. n. 10. alio modo eum explicet: quod scilicet velit Dei existentiam, non omnibus passim, sed perspicacissimi ingenii viro, si ei à docto Theologo, explicatis debite terminis, proponatur, esse per se notam, & non obscure tantum & imperfectè, sed clarè & evidenter innotescere: de quo, sectione sequente iterum recurret sermo.

S. Anselmus posse sanctum Anselmum, dum libro *pro insipiente* asserit nobis per se notum esse, *Deum existere*: quomodo S. Anselmum explicat Vasquez hic, d. 19. c. 4. initio. Quamvis P. Granado 1. p. tract. 1. d. 1. l. 2. n. 10. alio modo eum explicet: quod scilicet velit Dei existentiam, non omnibus passim, sed perspicacissimi ingenii viro, si ei à docto Theologo, explicatis debite terminis, proponatur, esse per se notam, & non obscure tantum & imperfectè, sed clarè & evidenter innotescere: de quo, sectione sequente iterum recurret sermo.

SECTIO SECUNDA.
Darinè possit invincibilis Dei ignorantia.

I. **C**UM aliquali Dei notitia statim nonnulli inculpabilem ejus ignorantiam. **N**ONNULLORUM hac in re opinio est, quamvis admitteretur, non posse Deum penitus ignorari, sed dubium quoddam de summo Numine in omnium mentibus identidem suboriri, asserunt nihilominus, non esse ipsi vitio vertendum quod ulterius circa Numen illud non inquirent, & ex scintillis hæc, quæ Naturæ dæce, solòque rationis instinctu iis illucescant, solem non pervertigent. Unde ignorantiam hanc in iis, seu negationem perfectioris cognitionis, cumvis sit vincibilis, aut tamen non esse culpabilem. Prinò itaque inquirentiam de invincibili Dei ignorantia, mox sectione sequente, sine, ad secundum digrediar.

Quoad primum itaque, darinè scilicet possit in-

vincibilis Dei ignorantia; prima sententia affirmat, in rudibus quibusdam & incultis hominibus posse huiusmodi ignorantiam de Dei existentia reperiri, & longo etiam tempore, imò totà vità in iis persistere: ita Molina hic, q. 2. a. 1. §. *Ex dictis colligi potest.* Zumel ibid. Conclusionem tertiam, Medina 1. 2. q. 89. a. 6. Quam etiam sententiam latè defendit P. Ariaga hic, d. 2. sect. 3.

Secunda tamen & probabilior sententia asserit, neminem, ubi ad rationis usum pervenerit, posse, nisi ad breve tempus, invincibiliter ignorare Deum: ita S. Anselmus in fine sect. præcedentis citatus, Abulensis in cap. 5. Exodi, q. 2. Nicol. de Lyra ibidem, Valentia in 1. 2. d. 6. q. 6. pu. 1. §. *Septimò sequitur*; Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 16. num. 33. Granado 1. part. tr. 1. d. 1. sect. 3. Coninek de Actib. supern. disp. 18. dub. 2. num. 12. Card. de Lugo de Incarn. d. 5. l. 6. n. 106. favet etiam Vasquez 1. part. d. 19. c. 4. estque communissima inter recentiores opinio: quam etiam benè declarat P. Fran. Vekenus hic, disp. 2. cap. 4.

Videtur etiam aperta mens S. Thomæ, qui ita negat dari posse invincibilem Dei ignorantiam, ut ne ad breve quidem tempus in quodam reperiri posse asseret: nam prima secundæ, quæ 89. art. 6. ad tertium, docet, puerum, primo instante quo ad usum rationis pervenit, teneri se ad Deum convertere: quod, inquit, nisi præstet, gravi se scelere obstringit: Ergo ex mente S. Doctoris unusquisque illo instante Deum novit, alioquin non posset se ad eum tunc convertere: nemo enim amare potest quod nescit, aliàs teneretur ad impossibile. Cum ergo hic tam clarè & expressè doceat S. Thomas, neminem latère Dei notitiam; juxta hunc modum explicanda videtur alia sancti Doctoris loca, sicuti insinuare videatur contrarium.

Dico itaque, neminem diu habere posse invincibilem Dei ignorantiam; quamvis enim ad breve aliquod spatium contingere possit, ut ad hoc non reflectat, sicut nec interdum ad prima juris naturalis principia, ut, *bonum esse faciendum, malum fugiendum*, &c. hæc tamen inadvertentia, moraliter loquendo, diu persistere non potest; tum quia, ut ait Valentia n. tertio citatus, hoc tam perspicuum est, ac veluti naturæ instinctum, ut nullus rationis compos, vel ex rebus quas intuetur, moveri nequeat ad illud cognoscendum: & ut loquitur Vasquez numero etiam tertio citatus, *ex rebus creatis statim tam evidenter, aut probabiliter apparet Deum esse, ut non sit in nostrà potestate illud negare*: tum præcipuè, quia, ut ait Coninek n. 14. (mihi que videtur probabilissimum) *naturaliter nobis inclinatio quadam ab auctore natura est indita, quæ nos sæpè excitat ad judicandum aliquod esse Numen, à quo res omnes pendeant.* Quem duplicem modum Deum cognoscendi, tum ex creaturis, tum naturæ instinctu, ex Patribus probabo sectione sequente, præcipuè n. quarto.

Hæc ergo videtur Naturæ vox, quæ identidem in omnium auribus insonat, nec à quoquam, nisi aures ultrò ocludat (quod facit ignorantiam vincibilem) aliquo saltem modo audiri nequit. Hinc Cicero lib. 1. de legibus, *Nulla gens est*, inquit, *neque tam immanis, neque tam ferrea, quæ, licet nesciat, qualem Deum habere deceat, habendam tamen ignoret.* Hinc Trismegistus Univerfum hoc *Divinitatis librum* appellabat: ab aliis dicebatur *Mundus, Musica laudans Deum*, qui scilicet perfectissima partium inter se consensione & harmoniâ homines ad laudandum opificem excitat. Quo etiam alludit illud Job 38. v. 37. *Concertum calu quis dormive*.

II. *Affirmant aliqui, dari posse ignorantiam Dei invincibilem.*

III. *Nullus ratione usum ignorare Deum diu potest.*

IV. *S. Thomas docet, non posse dari invincibilem Dei ignorantiam.*

V. *Declaratur quo pacto in nemine reperiri diu possit ignorantia Dei.*

VI. *Ex antiquis ostenditur, notum omnibus esse, Deum existere.*

Notandum, musica laudans Deum.